

COMBATEREA CORUPȚIEI – CONDIȚIE NECESARĂ PENTRU DEZVOLTAREA SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ A REPUBLICII MOLDOVA ȘI INTEGRAREA EI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

VICTOR MOCANU
VALERIU MÎNDRU

Articolul are la bază rezultatele unui studiu sociologic a fenomenului corupției în Republica Moldova și impactul acesteia asupra societății. Rezultatele investigației au fost comparate cu cercetări similare, efectuate anterior în republică.

Pe baza rezultatelor cercetării științifice au fost elaborate recomandări concrete, atât pentru specialiștii din instituțiile și organizațiile abilitate cu funcții de combatere a corupției, cât și pentru cercetătorii din domeniul științelor sociale, preocupați de studierea fenomenului în cauză.

***Cuvinte-cheie:** corupție, Indicele Percepției Corupției, toleranța față de corupție, disponibilitatea de a da mită, educație, cultură juridică, evaziune fiscală, nivel redus de informare despre instituțiile, organizațiile anticorupție.*

Deși corupția afectează grav societatea moldovenească de mai mult timp, constituind un impediment important în dezvoltarea socială și economică a țării, acest fenomen social a devenit obiect de studiu și analiză mai profundă doar în ultimii 10–15 ani, când corupția s-a răspândit în toate domeniile de activitate, atingând un nivel îngrijorător. Astăzi, corupția afectează tot mai mult nivelul de trai și calitatea vieții populației, eficacitatea funcționării instituțiilor de stat. Potrivit investigațiilor sociologice, corupția este considerată, de către cea mai mare parte a populației, drept cea de-a treia problemă principală cu care se confruntă societatea noastră în prezent, primele două fiind sărăcia și șomajul. Nivelul înalt de percepție a corupției și impactului acesteia asupra societății îl confirmă și rezultatele clasamentului internațional privind Indicele Percepției Corupției, potrivit căruia, în anul 2006, Moldova s-a plasat pe locul 81 din cele 163 de țări incluse în clasament, iar în anul 2007 a ocupat locul 113 din 180 de țări.

Adresa de contact a autorilor: Victor Mocanu, Institutul de Integrare Europeană și Științe Politice al Academiei de Științe a Republicii Moldova, str. Gh. Asachi 62, ap. 29, 2028, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: atitudine@gmail.com; Valeriu Mîndru, Institutul de Integrare Europeană și Științe Politice al Academiei de Științe a Republicii Moldova, str. Gh. Asachi, 62/3, ap.33, 2028, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: atitudine@gmail.com.

Abordările științifice ale savanților din republică și de peste hotare (1), adoptarea unor acte normative (2), orientate spre contracararea acestui flagel antisocial servesc drept repere importante în elucidarea multilaterală a fenomenului corupției și identificarea unor măsuri de prevenire și combatere a acesteia. Astfel, juriștii analizează cadrul legal și identifică lacunele din legislație care fac vulnerabile funcționarea unui stat de drept, implementarea legilor și asigurarea supremației lor, economiștii estimează anumite consecințe economice ale corupției și încearcă să modeleze niște comportamente utile din punct de vedere economic, politologii dezvăluie anumite circumstanțe, interese politice care contribuie la apariția și răspândirea corupției, istoricii urmăresc evoluția fenomenului la diferite etape istorice, perioadele de intensificare a fenomenului corupției, psihologii relevă diverse aspecte, motivații latente ce contribuie la apariția comportamentului deviant, atât la nivel individual, cât și la nivel societal etc. În acest fel, cercetătorii extind, prin investigațiile lor, posibilitățile de abordare a fenomenului corupției, din perspectiva mai multor discipline.

O contribuție deosebită la studierea și analiza fenomenului în cauză le revine sociologilor. Investigațiile efectuate pe parcursul mai multor ani și analiza în dinamică a rezultatelor acestora pun în evidență evoluția fenomenului corupției, din punctul de vedere al percepției și toleranței populației față de acest fenomen social, atitudinea diferitor categorii de populație față de corupție și posibilitățile de limitare a acesteia, în Moldova, relevă opinia publică privind cauzele răspândirii corupției și nivelul ei în diverse domenii de activitate etc.

Rezultatele unui asemenea studiu sociologic au și constituit baza empirică a acestui articol. Studiul a fost efectuat în lunile mai–iunie, 2008, de către Secția de Sociologie a Institutului de Filozofie, Sociologie și Științe Politice al Academiei de Științe din Republica Moldova, în conformitate cu Planul de Acțiuni privind prevenirea și combaterea corupției în organizațiile din sfera științei și inovării ale A.Ș.M. Eșantionul investigației l-au constituit 1 200 respondenți, în vârstă de 18 ani și mai mult, selectați prin metoda aleatorie.

Pentru a reprezenta toate zonele geografice ale Republicii Moldova, investigația s-a desfășurat în 33 de localități din 11 raioane și a inclus 39% din populația urbană și 61% din cea rurală. Eșantionul a fost probabilistic, tristadial, stratificat. Marja de reprezentativitate nu depășește 3%.

Rezultatele investigației au fost analizate în funcție de caracteristicile sociodemografice ale respondenților (sex, vârstă, nivel de instruire, mediu de rezidență) și comparate cu cercetări similare, efectuate anterior în republică.

Așadar, ce este corupția, care sunt cauzele și consecințele ei, care sunt cele mai afectate domenii de activitate, ce măsuri de prevenire și combatere a corupției ar fi, în opinia populației cele mai necesare?

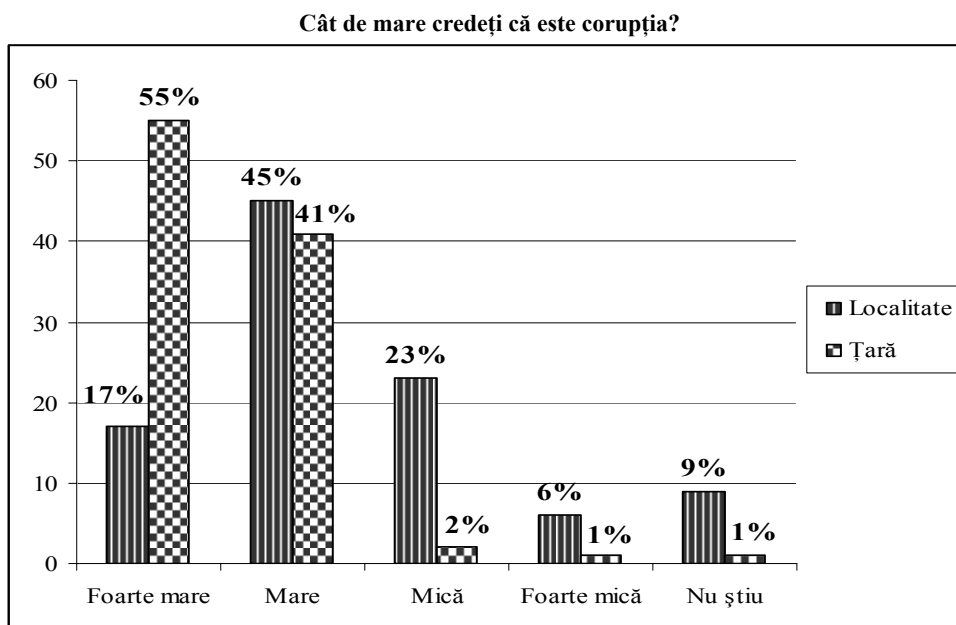
Cuvântul „corupție” – de origine latină, *corruptio* –înseamnă mituire a unei persoane oficiale. Prin corupție se înțelege o stare de abatere de la moralitate, de la cinste, de la datorie, desfrânare, depravare (3).

Conform pct. 1.2 al Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției, aprobate prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 421 din 16.12.2004, corupția este definită ca un „fenomen complex, multistruktural și multidimensional, un fenomen economic, social și politic, a cărui complexitate este determinată de diverse cauze, care pot fi grupate în: economice, instituționale, de ordin legal, politice, sociale și morale”.

Și după cum s-a menționat la conferința internațională științifico-practică „Cultura juridică și prevenirea corupției”, organizată la Chișinău, în luna noiembrie 2007, corupția, ca fenomen social, posedă o vitalitate de invidiat, dezvoltându-se odată cu societatea, odată cu statul și dreptul, căpătând, mereu, noi forme de manifestări. Acest lucru se întâmplă, probabil, și din cauză că cea mai mare parte a eforturilor și resurselor sunt îndreptate spre găsirea și pedepsirea celor care au săvârșit fărădelegi ce fac parte din categoria infracțiuni de corupție și nu la prevenirea și combaterea acestui fenomen. În acest fel, se comite o gravă greșeală, deoarece infracțiunile care sunt depistate constituie doar vârful aisbergului, principalele acte și activități „în domeniu”, nefiind scoase, de obicei, la iveală (4).

Cu toate acestea, rezultatele studiului efectuat denotă că majoritatea absolută a populației (96%) apreciază nivelul corupției în țară ca fiind foarte înalt. Astfel, 55% dintre subiecții investigați consideră că corupția în țara noastră este foarte mare, iar 41% cred că nivelul corupției e mare. Nivelul înalt de corupție în țară este perceput de către populație, indiferent de categoria de vârstă, studii, mediu de rezidență.

Grafic 1

În opinia celor chestionați, corupția este mai puțin răspândită la nivel local, deși și aici peste 60% dintre persoanele chestionate consideră că corupția este mare (45%) sau foarte mare (17%).

După cum observăm, populația percepe corupția mai mult la nivel național și mai puțin la nivel local. Potrivit unui studiu (5) realizat în orașul Ialoveni și comuna Cărpineni, oamenii consideră că în localitățile rurale acest fenomen se manifestă mult mai modest. „Acolo sus, la conducere, e corupția”, menționează unul dintre respondenți. „Despre cumătrism, mită, acolo sus trebuie să vorbim, dar în sat nici nu ai pentru ce da mită”.

Potrivit rezultatelor investigațiilor sociologice efectuate pe parcursul mai multor ani (6), în topul celor mai corupte domenii de activitate continuă să rămână medicina, poliția, învățământul și vama. În opinia respondenților, în aceste instituții de stat se recurge cel mai frecvent la plăți neoficiale, cadouri, contacte personale, pentru a rezolva o problemă.

Aceste opinii ale populației sunt confirmate și de rezultatele monitorizării efectuate de *Transparency International* Moldova, în cadrul proiectului Planului Preliminar pe Țară, susținut de Academia pentru Dezvoltare Educațională, conform cărora, din numărul total al persoanelor care au contactat, în ultimele 12 luni, diverse instituții de stat, 57% dintre ei au plătit neoficial la vamă, 51% – la poliție, 43% – în instituțiile medicale, 36% – în instituțiile de învățământ.

Potrivit estimărilor, miza medie plătită în instituțiile medicale constituie circa 564 lei, la poliție – 807 lei, iar în instanțele de judecată – 2 489 lei. Oamenii de afaceri achită în instanțele de judecată și mai mult – până la 5 744 lei.

Volumul estimat al mitei plătite de către reprezentanții gospodăriilor casnice, adică de către populație, în anul 2007 a constituit circa 590 milioane lei, însemnând: 153 milioane lei au fost plătite, neoficial, în instituțiile medicale, 87,5 milioane lei – la vamă, 76,9 milioane lei – la poliție și 76,5 milioane lei – în instituțiile de învățământ.

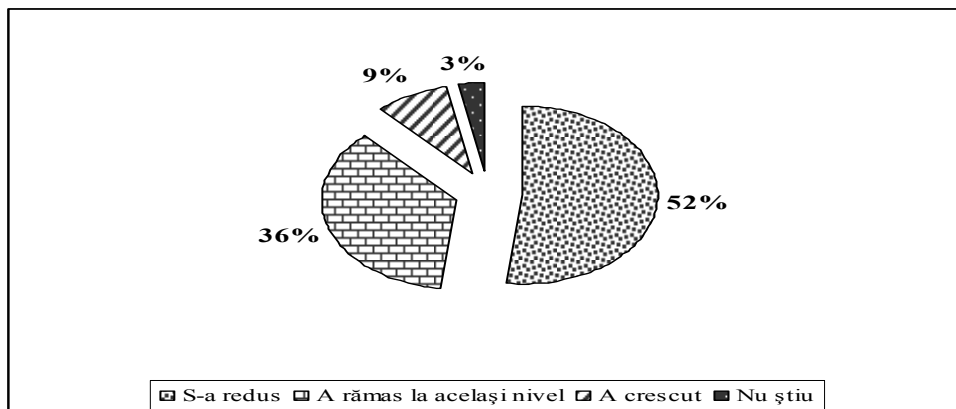
Sume impunătoare de plăți neoficiale au achitat, în anul precedent, și oamenii de afaceri – 310 milioane lei. Acești bani au fost distribuiți preponderent la vamă – 66,1 mil. lei, apoi în inspectoratele fiscale – 36,0 mil. lei și în instituțiile medicale – 32,3 mil. lei.

Conform calculelor efectuate de experții organizației, volumul plăților neoficiale în instituțiile de stat și, respectiv, evaziunea fiscală, în anul 2007 a constituit circa 900 mil. lei sau aproximativ 6,5% din veniturile totale la bugetul de stat pe anul respectiv.

În opinia populației, corupția în instituțiile de stat, în ultimii 2–3 ani a avut permanent o tendință de creștere. Această opinie o împărtășesc mai mult de jumătate dintre persoanele chestionate (52%), îndeosebi specialiștii cu studii superioare (62%). Totodată, peste 1/3 dintre respondenți sunt de părere că corupția a rămas la același nivel, și doar 3% dintre subiecții investigați consideră că corupția în instituțiile de stat, în ultimii 2–3 ani, s-a redus.

Grafic 2

După părerea Dvs., în ultimii 2–3 ani corupția în instituțiile de stat a crescut, a rămas la fel sau s-a redus?

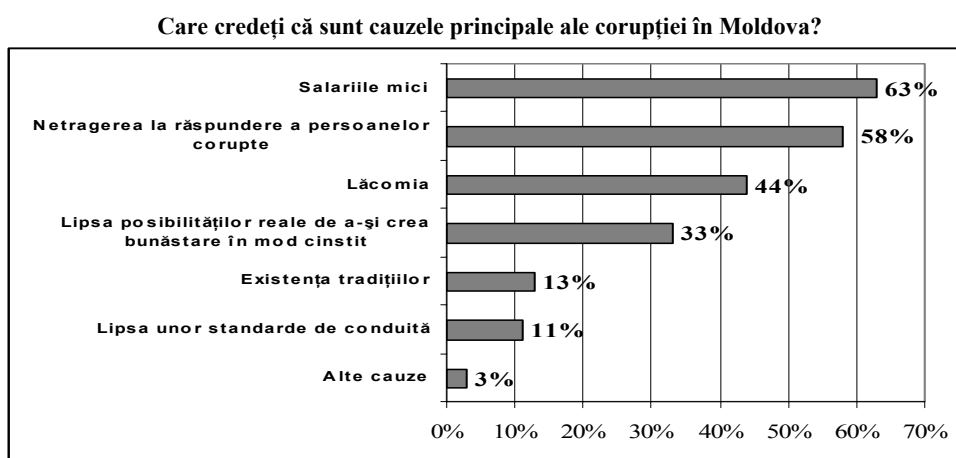
Analiza comparativă a rezultatelor cercetărilor sociologice denotă că, față de anul 2002, numărul persoanelor care consideră că corupția în instituțiile de stat s-a redus a scăzut cu 4%, în timp ce ponderea celor care consideră că acest fenomen s-a răspândit și mai mult a crescut cu 8%. Cota-parte a populației care crede că nivelul corupției în instituțiile de stat a rămas același este relativ constantă – circa 1/3 dintre respondenți.

După părerea subiecților investigați, mai puțin afectată de corupție este știința. Conform rezultatelor cercetării, doar circa 3% dintre persoanele chestionate consideră că în știință se recurge la plăți neoficiale, cadouri, relații personale pentru a rezolva o problemă. Dat fiind faptul că celelalte 97% dintre persoanele chestionate au indicat varianta de răspuns „nu știu” denotă că populația este puțin informată despre situația în acest domeniu, din aceste considerente fiind-le dificil să dea o oarecare apreciere. Pentru estimarea nivelului de răspândire a corupției în instituțiile din sfera științei este necesară o investigație specială, cu participarea exclusivă a angajaților din domeniul respectiv.

Paradoxal lucru, însă, această creștere a nivelului corupției în instituțiile de stat se manifestă pe măsură ce autoritățile întreprind tot mai multe măsuri în vederea înăsprii luptei contra acestui flagel social: adoptarea noilor legi a strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției, elaborarea unor coduri de etică profesională, lansarea diferitor proiecte anticorupție etc. Fenomenul ia amploare, deși nivelul de conștientizare a populației privind consecințele corupției crește, treptat. Potrivit studiului efectuat de organizația neguvernamentală *Transparency International* Moldova, în februarie–martie 2008, circa 60% dintre persoanele chestionate consideră corupția drept una dintre cauzele principale ale sărăciei, în Moldova.

Care sunt, după părerea populației, cauzele principale ale corupției, în Republica Moldova? Circa 2/3 dintre persoanele chestionate consideră că principala cauză o constituie salariile mici, aproximativ 60% dintre respondenți sunt de părere că corupția se răspândește deoarece persoanele corupte nu sunt trase la răspundere, 44% au opinat că de vină este lăcomia unor persoane, 33% sau fiecare a treia persoană chestionată a menționat lipsa posibilităților reale de a-și crea bunăstare în mod cinstit, iar fiecare al cincilea dintre cei investigați crede că corupția este cauzată de insuficiența transparenței în activitatea instituțiilor de stat.

Grafic 3

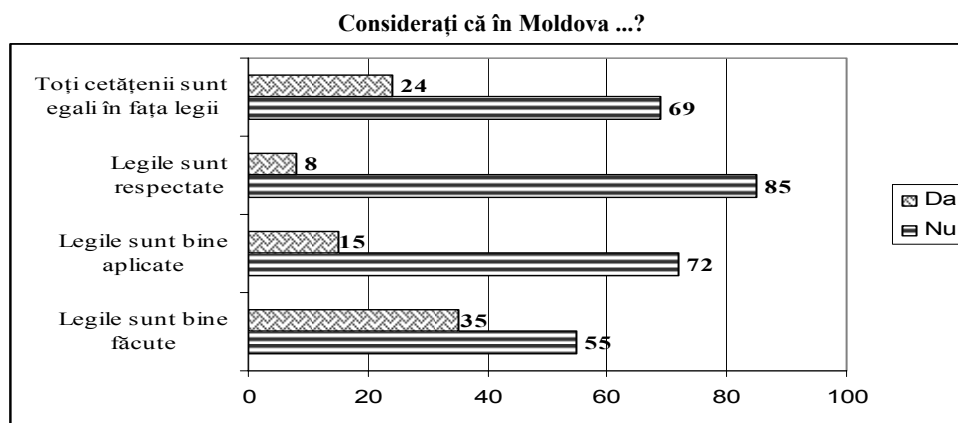
Suma răspunsurilor depășește 100%, deoarece respondenții au avut posibilitatea de a oferi mai multe răspunsuri.

În opinia celor chestionați, mai puțin importante pentru apariția și răspândirea corupției în Moldova sunt lipsa unor standarde de conduită profesională și existența, deja, a unor tradiții de corupție. Aceste cauze au fost menționate numai de 11–13% dintre respondenți.

După părerea subiecților investigați, cazurile de corupție sunt determinate, în mare parte și de imperfecțiunea legislației în vigoare, dar, mai ales, de nerespectarea acesteia. Astfel, mai mult de jumătate dintre respondenți (55%) consideră că legile în Moldova nu sunt bine făcute, iar peste 70% dintre ei sunt de părere că legile nici nu sunt bine aplicate. Cel mai grav, consideră populația, este faptul că legile în Moldova nu sunt respectate. De această părere sunt 85% dintre cei chestionați și, în special, persoanele în vârstă de 40–49 ani (95%) și locuitorii din mediul urban (89%). Probabil, din aceste considerente, doar 24% din populația investigată consideră că în Moldova toți cetățenii sunt egali în fața legii. Această opinie este susținută într-o măsură și mai mică de persoanele în vârstă de 60 ani și peste (15%), precum și de femeii (19%). De aceea, persoanele chestionate consideră

că este necesar de asigurat supremația legii, ca legile să fie respectate, iar cei vinovați, oricine ar fi ei, să fie sancționați.

Grafic 4

De menționat că, pentru implementarea și funcționarea eficientă a legilor, mai este necesar și de un anumit nivel de cultură, de educație morală și spirituală a fiecărui cetățean. „Când este vorba de corupție, nicio lege, cât de perfectă ar fi, nu îl oprește pe mituitor. Faptul că are loc actul de corupție depinde nu numai de lege, ci de nivelul de cultură, de sentimentul responsabilității” (7).

Conform investigațiilor sociologice efectuate în republică, acest nivel de cultură, de responsabilitate este, încă, foarte redus. Or, în caz contrar, gradul de toleranță a populației față de corupție nu ar fi atât de înalt. Potrivit studiului, 76% sau circa 3/4 dintre persoanele chestionate, fiind într-o situație dificilă, sunt de acord să plătească mită numai pentru ca să-și rezolve problema (numărul persoanelor în cauză include respondenții care au răspuns cu fermitate că fiind într-o situație dificilă sunt gata să plătească mită și cei care vor plăti mită în funcție de situație). Odată cu creșterea vârstei, numărul persoanelor disponibile de a da mită descrește, de la 86%, tineri cu vârsta între 18–24 de ani până la 63%, persoane în vârstă de 60 ani și mai mult.

Comparativ cu anul 2002, ponderea persoanelor care sunt gata să plătească mită a rămas aceeași – 76%, dar mai mică decât în anul 2000, când cota celor predispuși de a plăti neoficial constituia 81% din populația chestionată.

Potrivit datelor studiului, în nici un caz nu ar plăti mită, fiind chiar și într-o situație dificilă, fiecare al patrulea respondent, sau 24% din populația investigată. Numărul persoanelor care nicidecum nu acceptă comportamentul corupt a crescut, față de anul 2000, cu 5%, dar rămâne stabil, comparativ cu anul 2002.

De menționat că, în anul 2008, numărul persoanelor care au răspuns cu fermitate că, fiind într-o situație dificilă, sunt gata să plătească mită numai ca să-și

soluționeze problema este în descreștere față de anul 2002 (de la 35% la 29%), iar numărul celor care vor plăti mită în funcție de situație, dimpotrivă, în creștere (de la 41% la 47%).

Este alarmant însă faptul că, în multe cazuri, darea de mită poartă un caracter benevol. Astfel, potrivit datelor studiului, 40% dintre persoanele care au contactat, în ultimele trei luni, instituțiile de stat și au plătit neoficial au făcut-o din proprie inițiativă. În celelalte cazuri, persoanelor li s-a dat de înțeles că este necesar să achite o anumită plată neoficială.

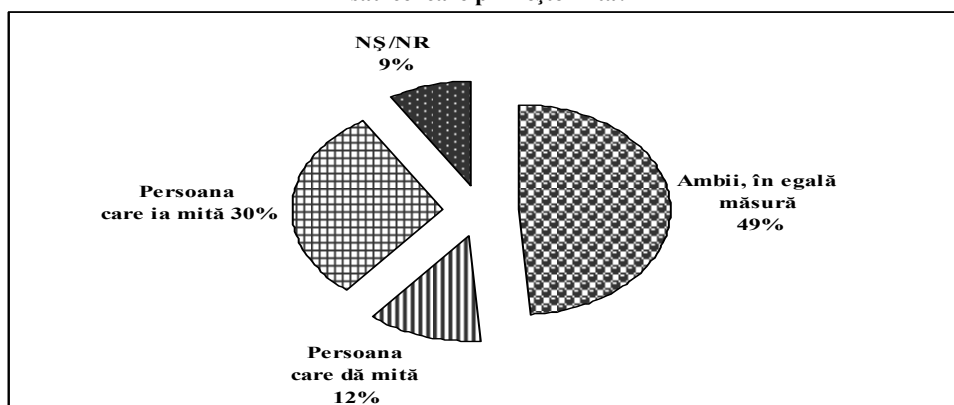
Nu poate să nu îngrijoreze și faptul că o mare parte dintre subiecții chestionați (57%) nici nu consideră că este o faptă de corupție oferirea unui cadou medicului pentru o îngrijire specială sau adresarea unei solicitări personale unui consilier din primărie pentru a obține permisiunea de a construi ceva (40%) etc. (8)

Probabil, din aceste considerente, unele persoane nici nu se consideră vinovate, atunci când oferă mită. La întrebarea cine se face mai mult vinovat de corupție, cel care oferă mită sau cel care ia mită, numai 12% dintre respondenți au menționat că vinovat este, în primul rând, cel care propune mită, în timp ce aproximativ fiecare a treia persoană chestionată, dimpotrivă, îi acuză de corupție doar pe cei care iau mită.

Totuși, circa 50% dintre subiecții investigați sunt conștienți de faptul că vinovate de corupție se fac ambele persoane, în egală măsură: atât persoana care propune mită, cât și persoana care primește mită. Astfel, rezultă că, oricum, mai mult de 60% din populația chestionată este conștientă de faptul că, propunând mită, comite un act de corupție.

Grafic 5

Cine credeți că este vinovat mai mult de corupție: cel care oferă mită sau cel care primește mită?

În Canada, de exemplu, Codul Penal echivalează mita cu încălcarea Constituției și cu actul de trădare de stat. În asemenea caz, pedeapsa penală este

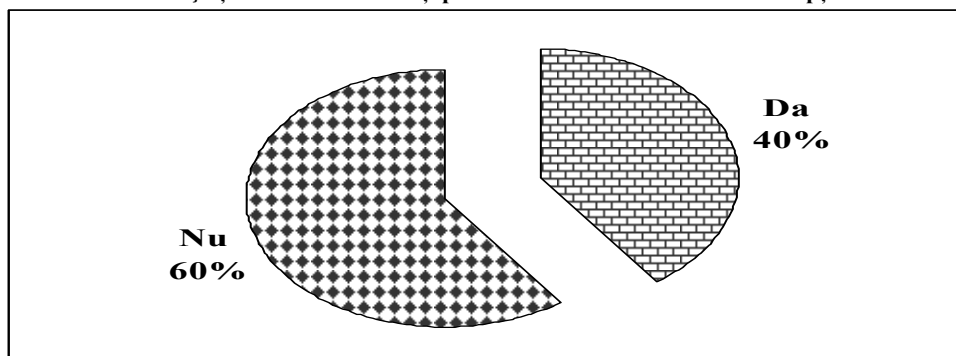
aplicată atât persoanei care a luat mită, cât și celei care a dat. Deputatul Parlamentului, de pildă, poate fi condamnat până la 14 ani de privațiune de libertate.

Credem că, în acest context, ar fi binevenit să ne amintim și de cuvintele marelui filosof al antichității, Platon: „Nu trebuie să primești daruri nici pentru lucrurile bune, nici pentru cele rele” (9). Iar un alt mare filosof, Socrate, considera că, în genere, poporul are mari calități, însă conducătorii lui sunt incapabili și corupți. De aceea este nevoie de o reformă morală și culturală a conducătorilor, care trebuie să dobândească arta de a conduce nu prin ignoranță și împilare, ci prin lumină, prin câștigarea încrederii celor care au nevoie de conducere (10).

Potrivit datelor studiului, cea mai mare parte a populației (circa 60%) este informată insuficient despre posibilitățile de cercetare a cazurilor de corupție, nu cunoaște unde ar putea să se adreseze, în caz de necesitate. Mai puțin informate în această privință sunt persoanele în vârstă de 60 ani și mai mult, cu un nivel redus de instruire – 72% și cu mediul de rezidență în rural – 66%.

Grafic 6

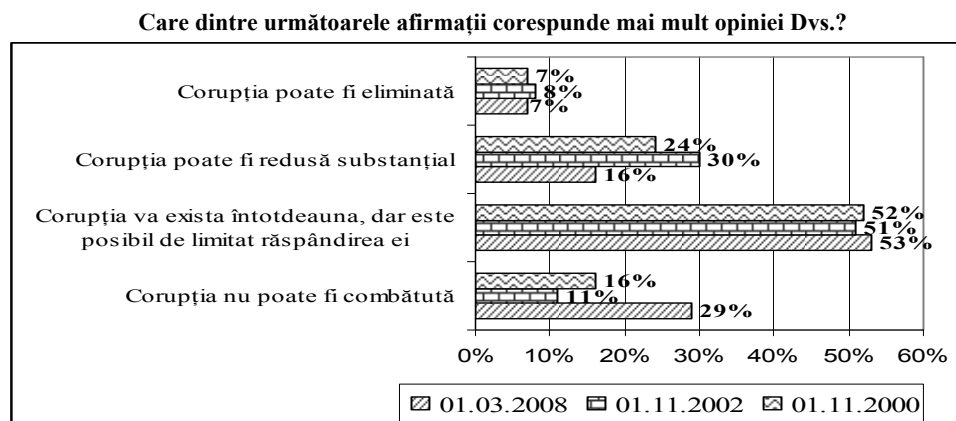
Cunoașteți unde să vă adresați pentru cercetarea cazurilor de corupție?

Totodată, pentru ca populația să se adreseze organelor abilitate cu funcții de cercetare a cazurilor de corupție este necesar ca, în primul rând, persoanele să nu propună mită, căci în caz contrar nimeni nu se va adresa, cel puțin cele 40% dintre persoanele chestionate care au dat mită din proprie inițiativă. Așadar, se impune necesitatea educării unei intoleranțe față de actele de corupție. Cu atât mai mult cu cât datele studiului denotă, totuși, o anumită notă de optimism a populației, în ceea ce privește posibilitățile de combatere a acestui viciu social. Astfel, cea mai mare parte a persoanelor chestionate (78%) a menționat că, deși corupția va exista întotdeauna, acest fenomen este posibil de limitat (46%) și de redus substanțial (24%) sau chiar de eliminat complet din societate (8%).

O părere diametral opusă în ceea ce privește perspectivele de combatere a corupției o are fiecare al cincilea respondent, considerând că acest fenomen nu poate fi combătut.

Grafic 7

Sursa: Transparency International Moldova.

Comparativ cu rezultatele studiului din anul 2002, numărul persoanelor sceptice care consideră că corupția în Republica Moldova nu poate fi combătută, a crescut de peste două ori, iar numărul persoanelor care cred că fenomenul corupției va exista întotdeauna, dar este posibil de limitat și de redus substanțial, dimpotrivă, a scăzut de la 81%, în anul 2002 până la 68%, în 2008. Ponderea persoanelor „optimiste”, care cred că corupția poate fi complet eliminată din societate rămâne relativ constantă, alcătuind doar 7–8% din numărul total al populației.

În opinia celor chestionați, pentru a reduce nivelul corupției în Moldova este necesar de aplicat atât măsuri cu caracter juridic (înăsprirea sancțiunilor pentru persoanele care dau și care iau mită; adoptarea unor legi anticorupție mai bune; asigurarea unui control mai riguros în instituțiile de stat etc.), precum și activități orientate spre schimbarea mentalității, atitudinii populației față de corupție, informarea mai bună a cetățenilor despre posibilitățile de adresare privind cercetarea cazurilor de corupție etc. Deci, se impune necesitatea elaborării și implementării unui mecanism concret și eficient de măsuri care să contribuie la prevenirea și combaterea corupției, atât la nivel local, cât și național. O parte dintre aceste măsuri pot fi incluse în programe educaționale, orientate spre formarea unei culturi morale, juridice. Căci, după cum se menționează în art. 7 al Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției, „Fiecare stat parte se străduie... să adopte, să mențină și să consolideze sisteme...care favorizează oferta de programe de educare și de formare, care să le permită (agenților publici) să-și îndeplinească corect, onorabil și adecvat funcțiile... să-i sensibilizeze mai mult față de riscurile corupției inerente exercițiului funcțiilor lor”.

Astfel, rezultatele cercetărilor sociologice efectuate în republică denotă următoarele: corupția este considerată, de către cea mai mare parte a populației drept una dintre principalele probleme cu care se confruntă societatea

moldovenească în ultimii ani (primele două fiind sărăcia și șomajul) și un impediment important în dezvoltarea socială și economică a țării și, implicit, în integrarea ei în Uniunea Europeană. Populația conștientizează tot mai mult faptul că corupția afectează grav nivelul de trai și calitatea vieții oamenilor, eficacitatea funcționării instituțiilor de stat.

Analiza rezultatelor investigațiilor sociologice relevă că, în opinia populației, nivelul corupției în țară este înalt și în ultimii ani a avut o tendință de creștere. Cele mai corupte domenii de activitate continuă să rămână medicina, învățământul, poliția și vama. În aceste instituții de stat, după părerea persoanelor chestionate, se recurge cel mai frecvent la plăți neoficiale, cadouri, contacte personale pentru a rezolva o problemă. Potrivit estimărilor efectuate de experții de la *Transparency International* Moldova, volumul plăților neoficiale în diferite instituții de stat a constituit, în anul 2007, circa 900 milioane lei, sau aproximativ 6,5% din veniturile totale la bugetul de stat în anul respectiv.

Potrivit studiului, principale cauze ale corupției în Moldova sunt considerate salariile mici și netragerea la răspundere a persoanelor corupte. Cea mai mare parte a populației (85%) este de părere că legile nu sunt respectate și nici bine aplicate (72%). Din aceste considerente, circa 70% dintre persoanele chestionate consideră că în Moldova nu toți cetățenii sunt egali în fața legii.

Totodată, pentru implementarea și funcționarea eficientă a legilor mai este necesar și un anumit nivel de cultură, de educație morală și spirituală a fiecărui cetățean, căci actul de corupție depinde nu numai de lege, ci și de nivelul de cultură, de sentimentul responsabilității.

Rezultatele cercetărilor sociologice denotă, de asemenea, gradul înalt de toleranță a populației față de corupție, disponibilitatea sporită a cetățenilor de a da mită pentru a-și rezolva problemele. Fiind într-o situație dificilă, 76% sau 3/4 din persoanele investigate au menționat că sunt gata să plătească mită numai pentru ca să-și soluționeze problema.

Alarmant este și faptul că circa 1/3 din populație nici nu conștientizează faptul că propunând mită, comite un act de corupție. Această categorie de persoane consideră că, în asemenea situație, vinovată de corupție se face doar persoana care primește mită.

Rezultatele studiului relevă, totodată, și nivelul redus de informare a populației despre posibilitățile de cercetare a cazurilor de corupție. Circa 60% dintre persoanele chestionate nici nu cunosc unde ar putea să se adreseze în caz de necesitate. Mai puțin informate în această privință sunt persoanele în vârstă de 60 de ani și peste, cu un nivel redus de instruire – 72% și cu mediul de rezidență în rural – 66%.

În acest context, experții organizației neguvernamentale *Transparency International* Moldova susțin că mulți vorbesc despre corupție, sunt indignați de existența fenomenului și de consecințele acestuia, dar, în mod concret, majoritatea cetățenilor nu știe aproape nimic despre formele corupției sau acțiunile ce se

încadrează în formele concrete de corupție, care sunt organele specializate anticorupție, cum trebuie să se comporte în caz de corupție, ce prevede legislația la capitolul *înlăturarea consecințelor corupției*, la repararea prejudiciilor cauzate prin corupție etc. Uneori nu știu cum se scrie o simplă cerere, o plângere. Aceasta denotă nivelul insuficient al educației juridice, în special al oamenilor simpli, dar și al antreprenorilor și funcționarilor publici.

Astăzi nu există un program bine ajustat și stabil prin care populația să aibă posibilitatea să facă cunoștință cu legislația în vigoare, cu noile acte normative. Nu se propagă cunoștințele juridice nici la radio, nici la TV, nu au această obligațiune nici celelalte mass-media. Nu se face acest lucru nici pe alte căi. Și atunci din ce surse cetățenii pot afla despre noile legi, despre drepturile și obligațiunile lor? (11).

În ceea ce privește posibilitățile de combatere a corupției în Moldova, 76% sau 3/4 din populație este totuși optimistă și consideră că fenomenul corupției în Moldova este posibil de limitat (46%) și de redus substanțial (24%). Fiecare al cincilea respondent s-a arătat sceptic în ceea ce privește posibilitățile de combatere a acestui flagel social, motivând că corupția nu poate fi combătută.

Ponderele populației care opinează că corupția în Moldova nu poate fi combătută a crescut, comparativ cu anul 2002, de la 11% la 20%, iar numărul persoanelor care cred că fenomenul corupției este posibil de limitat și de redus substanțial, dimpotrivă, a scăzut de la 81% în anul 2002 până la 68% în 2008. Această tendință nu poate să nu îngrijoreze autoritățile publice, societatea civilă.

Pentru prevenirea și combaterea corupției în Moldova, persoanele chestionate se pronunță, în primul rând, pentru sporirea rolului statului în elaborarea și implementarea unor mecanisme concrete și eficiente de aplicare a legilor, de respectare a acestora de către toți cetățenii. Este necesar ca cei vinovați, oricine ar fi ei, să fie sancționați, atât pentru corupere activă, cât și pentru corupere pasivă. Numai în așa fel, consideră persoanele chestionate, legile vor fi respectate și de cetățeni, dar și de funcționarii publici, iar astfel va crește și încrederea populației în instituțiile de stat și va fi asigurată supremația legii.

De asemenea, specialiștii susțin că este necesar ca cea mai mare parte a eforturilor și resurselor să fie orientate preponderent la prevenirea și combaterea fenomenului corupției și nu numai la identificarea și pedepsirea persoanelor care au comis acte de corupție. Măsurile întreprinse trebuie să aibă un caracter consecvent.

Pentru implementarea și funcționarea eficientă a legilor mai este nevoie și de creșterea nivelului de cultură, de educație morală, spirituală, juridică a fiecărui cetățean. În acest sens se impune necesitatea implementării unor programe de educație a tuturor categoriilor de populație, în spiritul intoleranței față de actele de corupție. În cadrul acestor programe este necesar ca populația să fie familiarizată cu legislația în vigoare, cu drepturile și obligațiunile sale, să fie informată despre organele specializate în cercetarea cazurilor de corupție. De asemenea, este necesar de sensibilizat opinia publică privind riscurile și consecințele corupției atât pentru viața personală, cât și pentru societate.

Un rol deosebit în implementarea unor astfel de programe le revine instituțiilor mass-media, care să difuzeze cu regularitate materiale referitoare la noile acte normative ce țin de prevenirea și combaterea corupției, să elucideze în permanență cazurile de corupție și măsurile întreprinse etc. De regulă, acestea de la urmă sunt mai puțin cunoscute populației.

În vederea diminuării nivelului de corupție și impactului acesteia asupra societății este oportună și implicarea activă a organizațiilor neguvernamentale, a societății civile, care prin implementarea diferitor programe, proiecte au posibilitatea de a contribui substanțial la formarea unor standarde de conduită profesională care să nu tolereze comportamentul corupt și care să fie orientate spre eradicarea nivelului de corupție în țară. O mare parte din aceste măsuri ONG din republică deja le întreprind.

O contribuție deosebită la prevenirea și combaterea corupției în Moldova o poate avea știința. Studiarea și analiza permanentă a fenomenului corupției la nivel interdisciplinar, cu participarea largă a juriștilor, economiștilor, etnografilor, sociologilor, politologilor etc. și elaborarea unor recomandări concrete de minimizare a impactului corupției asupra societății pot servi drept repere importante la luarea deciziilor de către organele de resort, la adoptarea cadrului legal necesar. Astfel, este necesară o implicare activă atât a statului, cât și a tuturor actorilor din societate.

BIBLIOGRAFIE **(ÎN ORDINEA APARIȚIEI LUCRĂRILOR ÎN TEXT)**

1. Ciobanu, I., *Criminalitatea organizată la nivel transnațional și unele forme de manifestare în Republica Moldova*, Chișinău, 2002; Gurin, V., Sergiu, I. ș.a., *Corupția*, Chișinău, 2000; Timuș, A., Climenco, V., Martincic, E., *Criminalitatea în oglinda opiniei publice*, Chișinău, 1990.
2. *Strategia națională de prevenire și combatere a corupției*, aprobate prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 421 din 16.12.2004. Hotărârea Guvernului „Cu privire la Programul de stat de combatere a criminalității și corupției pentru anii 2003–2005”, Monitorul Oficial nr.185 din 31.12.2002. Legea Republicii Moldova „Cu privire la combaterea corupției și protecționismului”. Monitorul Oficial nr. 56 din 22.08.1996; *Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției*, 2003.
3. *Dicționar explicativ al limbii române*, București, 1984, p. 201.
4. Rotaru, M., *Prevenirea și combaterea fenomenului corupției în instituțiile de învățământ superior*, *Cultura juridică și prevenirea corupției*, materialele conferinței internaționale, Chișinău, 2007.
5. Bulat, V., Guțuțui, V., Spinei, I., *Participarea societății civile la procesul decizional de nivel local*, Chișinău, 2005.
6. Carașciuc, L., *Corupția și Calitatea Guvernării: Cazul Moldovei*, Chișinău, 2002; Carașciuc, L., Obreja, E., Popovici, T., Mîndru, V., *Corupția și accesul la justiție în viziunea societății și a experților*, Chișinău, 2002.
7. Postovan, D., *Rolul culturii generale, în special a culturii juridice în dezvoltarea societății*, *Cultura juridică și prevenirea corupției*, materialele conferinței internaționale, Chișinău, 2007.
8. Butnaru, Gh., Bejan, O., Obreja, E., *Cum să ne protejăm de corupție: ghid pentru cetățean*, Chișinău, 2006.
9. *Filozofie. Analize și interpretări*, București, 1998.

The article was written as a result of a sociological study on corruption in the Republic of Moldova and its impact on society. Study data were compared with similar research carried out previously in Moldova.

Based on the results of scientific research, a number of recommendations, was developed which are critical both for specialists working in the field of fighting corruption, and for researchers in the field of social and human sciences.

Keywords: *corruption, Corruption Perception Index, tolerance, bribery disponibility, juridical culture, fiscal evasion, information about anticorruption organizations.*